

Giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên trong quân đội theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Nguyễn Văn Nhất*, Bùi Quang Kha**

Nhận ngày 7 tháng 2 năm 2023. Chấp nhận đăng ngày 20 tháng 6 năm 2023.

Tóm tắt: Người chính trị viên trong Quân đội nhân dân Việt Nam là người chịu trách nhiệm trước cấp trên và cấp ủy cấp mình về hiệu quả hoạt động công tác đảng, công tác chính trị; là người giữ vững định hướng chính trị cho mọi hoạt động ở đơn vị. Chính vì thế họ phải là người hiểu sâu sắc lý luận chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước, tình hình nhiệm vụ của Quân đội và đơn vị. Để làm được điều đó, trước hết phải thông qua giáo dục lý luận chính trị ở đơn vị. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục lý luận chính trị vẫn còn nguyên giá trị, đó là nền tảng, cơ sở để cấp ủy, chỉ huy các cấp tổ chức tốt hoạt động này.

Từ khóa: Lý luận chính trị, chính trị viên, Quân đội nhân dân Việt Nam, tư tưởng Hồ Chí Minh.

Phân loại ngành: Chính trị học

Abstract: The political officer in the Vietnam People's Army is responsible to their commanders and committees for the effectiveness of party work and political work; they maintain the political orientation for all activities in the unit. Therefore, they must deeply understand the theory of Marxism-Leninism, Hồ Chí Minh's thought, viewpoints, guidelines of the Communist Party of Vietnam, the State's laws and policies, and the situation and tasks of the army and unit. They must be educated by the operation of political theory education at the unit. Hồ Chí Minh's thought on political theory education is still valid, which is the foundation for Party committees and commanders to organize this activity well.

Keywords: Political theory, political officer, Vietnam People's Army, Hồ Chí Minh thought.

Subject classification: Political science

1. Đặt vấn đề

Giáo dục lý luận chính trị là bộ phận của công tác tư tưởng, có vai trò rất quan trọng góp phần đảm bảo vai trò lãnh đạo của Đảng đối với toàn xã hội nói chung, Quân đội nói riêng. Thông qua công tác giáo dục lý luận chính trị, đường lối chủ trương của Đảng và pháp luật của Nhà nước thấm sâu vào quần chúng nhân dân, góp phần nâng cao nhận thức chính trị, giác ngộ cách mạng cho cán bộ, đảng viên và nhân dân, thúc đẩy họ hăng hái hành động thực hiện thắng lợi nhiệm vụ của cách mạng do Đảng đề ra.

Đội ngũ chính trị viên trong Quân đội nhân dân Việt Nam là những người trực tiếp tiến hành công tác đảng, công tác chính trị ở đơn vị cơ sở, là người đại biểu của Đảng trong Quân đội. Trình độ lý luận chính trị của họ có ý nghĩa quan trọng, ảnh hưởng trực tiếp đối với giữ vững định hướng chính trị cho mọi hoạt động ở đơn vị. Thực trạng những năm qua cho thấy, còn có chính trị viên nắm bản chất chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối quan điểm của Đảng còn chưa sâu; việc nhận định, đánh giá tình hình, các vấn đề chính trị, xã hội chưa đúng bản chất. Cùng với đó là hoạt động tổ chức giáo dục lý luận chính trị ở đơn vị cơ sở còn mang nặng hình thức, hiệu quả chưa cao; trách nhiệm của các cá nhân, tổ chức trong hoạt động này chưa tốt; sự chống phá của các

---

*,** Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng.
Email: binhcnxhkh@gmail.com

thể lực thù địch trên lĩnh vực chính trị, tư tưởng diễn ra quyết liệt. Do đó, nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên trong Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay là đòi hỏi cấp thiết cả lý luận và thực tiễn.

2. Tư tưởng cơ bản của Hồ Chí Minh về giáo dục lý luận chính trị

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về sự cần thiết phải giáo dục chính trị

Một là, xuất phát từ vị trí, vai trò của giáo dục lý luận chính trị.

Theo Hồ Chí Minh, học lý luận có vai trò quan trọng đối với thực hiện nhiệm vụ cách mạng, đối với nâng cao trình độ lý luận của Đảng, “Đảng ta tổ chức trường học lý luận cho cán bộ là để nâng cao trình độ lý luận của Đảng ta để giải quyết sự đòi hỏi của nhiệm vụ cách mạng và tình hình thực tế của Đảng ta, để Đảng ta có thể làm tốt hơn công tác của mình, hoàn thành tốt hơn nhiệm vụ cách mạng vĩ đại của mình” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 90). Đối với Đảng ta, Người chỉ ra “một trong những nhược điểm lớn là trình độ lý luận còn thấp kém”. Điều đó dẫn đến nhiều sai lầm trong quá trình lãnh đạo cách mạng, Người nêu rõ “vì trình độ lý luận thấp kém cho nên đứng trước nhiệm vụ cách mạng ngày càng mới và phức tạp, trong việc lãnh đạo, Đảng ta không khỏi lúng túng, không tránh khỏi sai lầm, khuyết điểm” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 91).

Người khẳng định giáo dục lý luận chính trị có vai trò quan trọng trong việc đấu tranh chống thói hư tật xấu, khắc phục chủ nghĩa cá nhân, nâng cao trình độ lý luận cho cán bộ, đảng viên. Khi nói đến nguyên nhân gây ra bệnh chủ quan Người chỉ rõ, đó là do “kém lý luận, hoặc khinh lý luận, hoặc lý luận suông” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 273). Cho nên “học tập chủ nghĩa, dùi mài tư tưởng, nâng cao lý luận... là những việc cần kíp của Đảng” (Hồ Chí Minh, 2011, t.7: 33). Giáo dục lý luận chính trị nhằm xây dựng thế giới quan, phương pháp luận khoa học giúp họ có tư duy đúng đắn để nhận thức, nắm bắt được bản chất, tính tất yếu, tính quy luật vận động khách quan của cách mạng Việt Nam. Họ nhận biết được phải, trái, đúng sai trong quá trình thực hiện nhiệm vụ. Bên cạnh đó, giáo dục lý luận chính trị còn góp phần xây dựng niềm tin, lý tưởng cách mạng, tính nhân văn, nhân đạo; tính đảng, tính khoa học trong tư duy và hành động của cán bộ, đảng viên. Thông qua giáo dục lý luận chính trị giúp người cán bộ dần hoàn thiện nhân cách theo yêu cầu chức trách nhiệm vụ. Trong Đảng, giáo dục lý luận chính trị lại càng quan trọng vì nếu không chú tâm nghiên cứu lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh vì không vững lý luận chính trị sẽ dẫn đến suy thoái về tư tưởng chính trị. Vì thế, việc học tập lý luận chính trị có vai trò hết sức quan trọng, cần thiết, cấp bách, thường xuyên và lâu dài của mỗi tổ chức Đảng, cán bộ, đảng viên. Người khẳng định: “Đảng muốn vững thì phải có chủ nghĩa làm cốt, trong Đảng ai cũng phải hiểu, phải theo chủ nghĩa ấy. Đảng mà không có chủ nghĩa cũng như người không có trí khôn, tàu không có bàn chỉ nam” (Hồ Chí Minh, 2011, t.2: 289).

Hai là, xuất phát mục đích của giáo dục lý luận chính trị.

Theo Hồ Chí Minh, mục đích của giáo dục cán bộ là nhằm xây dựng đội ngũ cán bộ vừa “hồng” vừa “chuyên” phục vụ cho sự nghiệp cách mạng nước ta. Có thể khái quát mục đích giáo dục lý luận chính trị: sửa chữa khuyết điểm; tu dưỡng đạo đức cách mạng; tin tưởng và đề thực hành, cụ thể:

Mục đích sửa chữa khuyết điểm: theo Người “nhằm phát huy ưu điểm, sửa chữa khuyết điểm cán bộ, đảng viên phải học tập lý luận”, “vì không nhận rõ phải, trái; không giữ vững lập trường mà phạm những sai lầm khuyết điểm ấy... để sửa chữa thì cần phải học tập lý luận, trau dồi đạo đức, nhận rõ điều gì là phải thì cố gắng làm, điều gì là trái thì kiên quyết tránh” (Hồ Chí Minh, 2011, t.9: 356). Hồ Chí Minh chỉ ra, nhờ học tập lý luận chính trị mà giúp chúng ta nhận thức đúng đắn về mục tiêu cách mạng và bằng hành động thực tiễn để hiện thực hóa mục tiêu, Người viết: “Hăng hái theo cách mạng điều đó rất hay. Nhưng tư tưởng chưa thật đúng là tư tưởng cách mạng, vì thế cần phải học tập để sửa chữa cho đúng. Tư tưởng đúng thì hành động mới khỏi sai lạc và mới làm trọn nhiệm vụ cách mạng được” (Hồ Chí Minh, 2011, t.6: 360).

Mục đích tu dưỡng đạo đức cách mạng: theo Người phải “Có đạo đức cách mạng thì mới hy sinh tận tụy với cách mạng, mới lãnh đạo được quần chúng đưa cách mạng tới thắng lợi hoàn toàn”

(Hồ Chí Minh, 2011, t.6: 360), không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân. Chính vì vậy, muốn làm cách mạng, muốn lãnh đạo được quần chúng nhân dân thì người cán bộ phải học tập, tu dưỡng đạo đức cách mạng. Giáo dục lý luận chính trị không chỉ là quá trình truyền thụ, tiếp thu hệ thống tri thức lý luận chính trị; củng cố thế giới quan, nhân sinh quan, phương pháp luận khoa học và cách mạng của chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; nâng cao nhận thức và bản lĩnh chính trị, củng cố niềm tin vào Đảng, Nhà nước và chế độ xã hội chủ nghĩa mà còn nhằm tăng cường ý thức tự hào dân tộc và niềm tin khoa học vào sự vận động của cách mạng để họ trung thành với sự nghiệp cách mạng, Tổ quốc và Nhân dân.

Mục đích tin tưởng: tin vào sự lãnh đạo của đảng, sức mạnh của nhân dân, tương lai của đất nước. Người xác định “học để tin tưởng: Tin tưởng vào Đoàn thể. Tin tưởng vào nhân dân. Tin tưởng vào tương lai của dân tộc. Tin tưởng vào tương lai cách mạng. Có tin tưởng thì lúc ra thực hành thì mới vững chắc hăng hái, lúc khó khăn mới kiên quyết, hy sinh” (Hồ Chí Minh, 2011, t.6: 50). Thông qua giáo dục lý luận chính trị hình thành niềm tin với sự lãnh đạo của Đảng, tin vào con đường đi lên chủ nghĩa xã hội và tin vào sức mạnh của nhân dân, sức mạnh của sự đoàn kết dân tộc.

Mục đích thực hành, theo Hồ Chí Minh: “Chỉ có thực hành mới là mục thước đúng nhất cho sự hiểu biết của người về thế giới” (Hồ Chí Minh, 2011, t.7: 122). Trang bị kiến thức lý luận chính trị giúp cho các lực lượng cách mạng có được thế giới quan, phương pháp luận đúng đắn để giải quyết những vấn đề vướng mắc, khó khăn trong thực tiễn hoạt động cách mạng. Vì vậy, “mỗi cán bộ, mỗi đảng viên phải học lý luận, phải đem lý luận áp dụng vào công việc thực tế” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 274), để giải quyết những vấn đề mà thực tiễn cách mạng và cuộc sống đặt ra. Người có chỉ rõ: “Chỉ học thuộc lòng để đem lờ thiên hạ thì lý luận ấy cũng vô ích” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 275), “Mục đích học để vận dụng chứ không phải học vì lý luận” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 95). Người còn nhấn mạnh: “học tinh thần của chủ nghĩa Mác - Lê-nin; học tập lập trường, quan điểm và phương pháp của chủ nghĩa Mác - Lê-nin để áp dụng lập trường, quan điểm và phương pháp ấy mà giải quyết cho tốt những vấn đề thực tế công tác cách mạng của chúng ta” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 95).

2.2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về nội dung giáo dục lý luận chính trị

Một là, chủ nghĩa Mác - Lê-nin.

Người xác định muốn có lập trường vững chắc thì đảng viên phải có ý thức giai cấp, đồng thời phải có lý luận cách mạng. Không có lý luận về chủ nghĩa xã hội khoa học thì không thể có lập trường giai cấp vững vàng. Vì vậy Người căn dặn “các cô, các chú phải chịu khó học tập lý luận Mác - Lê-nin, học tập đường lối, chính sách của Đảng” (Hồ Chí Minh, 2011, t.15: 113), và phải coi việc học tập lý luận và chính trị là một nhiệm vụ quan trọng của mình. Bởi lẽ, “có học tập lý luận Mác - Lê-nin mới củng cố được đạo đức cách mạng, giữ vững lập trường, nâng cao sự hiểu biết và trình độ chính trị, mới làm được công tác Đảng giao phó cho mình” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 611). Người cũng căn dặn khi học chủ nghĩa Mác - Lê-nin là học cái tinh thần để vận dụng sáng tạo vào thực tế nước ta, không nên học một cách sách vở: “Học tập chủ nghĩa Mác-Lê-nin là học tập cái tinh thần xử trí mọi việc, đối với mọi người và đối với bản thân mình; là học tập những chân lý phổ biến của chủ nghĩa Mác - Lê-nin để áp dụng một cách sáng tạo vào hoàn cảnh thực tế nước ta” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 611). Hiểu chủ nghĩa Mác - Lê-nin còn để phụng sự cho cách mạng, cho tổ quốc và nhân dân, nếu không hết lòng, hết sức phụng sự nhân dân, tự kiêu, tự đại, tự tư, tự lợi, như thế là trái với chủ nghĩa Mác - Lê-nin. Hồ Chí Minh cũng đã nhiều lần nghiêm khắc phê phán thái độ lười, ngại học tập lý luận hoặc học không đến nơi đến chốn của một số cán bộ rồi rút cuộc là không hiểu gì về lý luận, không hiểu gì về chủ nghĩa Mác - Lê-nin, học sách vở mà không học tinh thần của chủ nghĩa Mác - Lê-nin.

Hai là, đạo đức cách mạng.

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh đạo đức là cái gốc của người cách mạng, đạo đức là đạo đức mới, đạo đức cách mạng. Trong quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam, Người luôn quan tâm chăm lo

xây dựng đạo đức cách mạng cho đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng. Người khẳng định: “Người cách mạng, phải có *đạo đức cách mạng làm nền tảng, mới hoàn thành nhiệm vụ cách mạng về vang*” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 601). “Đức là gốc” vì trong đức đã có tài bởi người thật sự có đức thì bao giờ cũng cố gắng học tập, nâng cao trình độ, rèn luyện năng lực nhằm nâng cái “tài” của mình để hoàn thành mọi nhiệm vụ được giao. “Đức là gốc” ở đây phải là “Đức cao” - đức phấn đấu hy sinh vì cách mạng, vì nước vì nhân dân. Người khẳng định: “Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 292). Như vậy, trong tư tưởng của Người đạo đức cách mạng là điều kiện trước hết để người cán bộ, đảng viên hoàn thành chức trách, nhiệm vụ mà cách mạng giao phó. Khi nói đến các nguy cơ của một đảng cầm quyền, Hồ Chí Minh luôn quan tâm đến nguy cơ suy thoái về tư tưởng, đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên. Một trong những nguyên nhân dẫn đến các nguy cơ đó là chủ nghĩa cá nhân. Chỉ khi có đạo đức cách mạng thì người cán bộ, đảng viên mới hy sinh tận tụy với cách mạng, mới lãnh đạo được quần chúng đưa cách mạng đến thắng lợi hoàn toàn, chỉ có đạo đức cách mạng mới có thể loại bỏ được chủ nghĩa cá nhân.

Ba là, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước.

Người cũng cho rằng phải học đường lối quan điểm, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước. Bởi đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước là sự vận dụng của chủ nghĩa Mác - Lê-nin vào thực tiễn xã hội của đất nước trong từng thời kỳ lịch sử. Người giải thích “có nắm vững đường lối cách mạng mới thấy rõ phương hướng tiến của cách mạng, mới hiểu rõ mình phải làm gì và đi theo hướng nào để thực hiện mục đích của Đảng trong giai đoạn hiện nay” (Hồ Chí Minh, 2011, t.15: 115). Ngoài tài liệu chủ nghĩa Mác - Lê-nin còn có những tài liệu thiết thực, đó là những kinh nghiệm thành công cũng như kinh nghiệm thất bại. Người khẳng định “những chỉ thị, nghị quyết, luật, lệnh của Đoàn thể và chính phủ đều là những tài liệu cần phải học tập, nghiên cứu” (Hồ Chí Minh, 2011, t.6: 360).

2.3. Tư tưởng Hồ Chí Minh về phương pháp giáo dục lý luận chính trị

Một là, phương pháp giảng dạy thiết thực, cụ thể: phương pháp giáo dục phải gắn với đối tượng, phù hợp với thực tiễn, phải xuất phát từ tình hình cụ thể của đất nước, phù hợp với từng đối tượng cán bộ, cơ quan, ban ngành. Phương pháp giáo dục phải căn cứ vào đối tượng học, trình độ, năng lực của người học, không nên tham nhiều, sẽ tạo tâm lý chán nản, không hứng thú trong học tập, vì thế không thể phát triển trí tuệ, phát huy tính chủ động, sáng tạo của người học, phương pháp phải linh hoạt, đạt được mục đích. Theo Hồ Chí Minh “Việc cốt yếu là phải làm cho người học hiểu thấu vấn đề. Nhưng hiểu thấu cũng có nhiều cách: có cách hiểu thấu thật tỉ mỉ, nhưng dạy theo cách đó thì phải tốn nhiều thì giờ. Trái lại cũng có cách dạy bao quát mà vẫn làm cho người học hiểu thấu được” (Hồ Chí Minh, 2011, t.6: 357-358). Hồ Chí Minh phê phán cách học một chiều, áp đặt, “nhồi vào óc”, lý luận suông, khô khan mà không hướng dẫn cán bộ cách tổ chức thực hiện trên thực tế, “phải dạy dần dần, từ ít đến nhiều, từ dễ đến khó, từ thấp đến cao. Không tham nhiều, không nhồi sọ. Dạy một cách thiết thực” (Hồ Chí Minh, 2011, t.8: 467).

Hai là, phương pháp tự học, Người khẳng định “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 312), cùng với đó cần phải nâng cao và hướng dẫn việc tự học. Hồ Chí Minh phê phán học tập thụ động, lười học, ỷ lại, Người căn dặn: “phải biết tự động học tập” (Hồ Chí Minh, 2011, t.6: 360), có nghĩa là việc học tập do chính bản thân người học quyết định, người học tự giác, tự chủ không cần sự nhắc nhở, giao nhiệm vụ của người khác, tự mình nhận thấy nhu cầu của bản thân để rồi từ đó tiến hành việc tự học. Hồ Chí Minh giải thích: “Tự động là không phải tựa vào ai, là tự mình biết xoay xở, tự mình biết thực hành công tác theo nhiều hình thức mới mẻ, phong phú” (Hồ Chí Minh, 2011, t.4: 44) và “phải nêu cao tác phong độc lập suy nghĩ và tự do tư tưởng” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 98).

Như vậy, khi nói đến phương pháp học tập, Người rất chú trọng phát huy tính tự giác của người học và yêu cầu tính tự học và độc lập trong tư duy, trong tư tưởng của người học rất cao. Cùng với tự học, kiến thức được làm sâu sắc hơn thông qua thảo luận, làm việc nhóm. Và hoạt động này cần

được tiến hành theo sự định hướng, hướng dẫn của người giáo viên. Bởi vì không phải lúc nào cũng có điều kiện để học tập ở trường lớp, trong khi kiến thức luôn được đổi mới, bổ sung hàng ngày. Phải dành nhiều thời gian cho hoạt động tự học.

Ba là, phương pháp nêu gương, đây là phương pháp mà Hồ Chí Minh khai thác từ truyền thống giáo dục của dân tộc và phát triển theo yêu cầu của cách mạng; đó là biện pháp hữu hiệu nhất thể hiện sự nhất quán giữa nói và làm, Người viết: “Một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền” (Hồ Chí Minh, 2011, t.1: 284). Người cán bộ giảng dạy là nhà giáo dục, cho nên họ phải là tấm gương để cho người học noi theo. Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Học trò tốt hay xấu là do thầy giáo, cô giáo tốt hay xấu” (Hồ Chí Minh, 2011, t.8: 269).

Bốn là, phương pháp tổ chức, quản lý khoa học và hiệu quả. Muốn giáo dục lý luận chính trị hiệu quả trước hết phải có tổ chức, có lãnh đạo sâu sát, tỉ mỉ, chu đáo và khoa học; phải bám sát cả yêu cầu số lượng và chất lượng của đội ngũ học viên và giáo viên. Hồ Chí Minh quan tâm đến cách thức tổ chức lớp, tránh mở lớp đông vì “Đông quá thì dạy và học ít kết quả vì trình độ lý luận của người học chênh lệch, nên thu nhận không đều. Trình độ công tác thực tế của người học cũng khác nhau, nên chương trình không sát” (Hồ Chí Minh, 2011, t.6: 362), việc mở lớp phải hợp lý: “Mở lớp nào cho ra lớp đấy; lựa chọn người dạy và người đến học cho cẩn thận; Đừng mở lớp lung tung” (Hồ Chí Minh, 2011, t.6: 363).

3. Nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên trong Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Một là, nâng cao nhận thức về sự cần thiết phải nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Đây là một trong những giải pháp quan trọng, thực hiện tốt giải pháp này làm cơ sở thống nhất giữa nhận thức và hành động, phát huy vai trò và trách nhiệm của các chủ thể tham gia giáo dục lý luận chính trị ở đơn vị cơ sở. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục lý luận chính trị là kim chỉ nam cho hoạt động giáo dục lý luận chính trị nói chung, giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên trong Quân đội nhân dân Việt Nam nói riêng.

Trong giai đoạn hiện nay, một trong những nội dung xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam là xây dựng quân đội vững mạnh về chính trị. Đây là vấn đề có tính quy luật của sự nghiệp xây dựng Quân đội nhân dân cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại. Để thực hiện nội dung đó cần tiến hành hiệu quả công tác đảng, công tác chính trị. Hồ Chí Minh khẳng định: “Phải tăng cường công tác chính trị, luôn nâng cao trình độ chính trị và giác ngộ giai cấp của bộ đội ta”, như vậy mới đảm bảo cho quân đội ta “là quân đội cách mạng, quân đội quyết chiến quyết thắng” (Hồ Chí Minh, 2011, t.8: 29). Để tiến hành hiệu quả hoạt động công tác đảng, công tác chính trị thì trước hết phải xây dựng đội ngũ chính trị viên, họ là người trực tiếp tiến hành hoạt động này, có đủ phẩm chất và năng lực. Những phẩm chất đó không phải tự nhiên mà có, đó là kết quả của quá trình học tập, rèn luyện và giáo dục mà trước hết là giáo dục lý luận chính trị.

Nhờ nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị mà trình độ của chính trị viên được nâng lên, uy tín của họ đối với cán bộ, chiến sĩ trong đơn vị được củng cố và phát triển. Nói cách khác, thông qua học tập lý luận chính trị họ được trang bị thế giới quan, phương pháp luận khoa học trong xem xét, đánh giá những vấn đề nảy sinh trong hoạt động thực tiễn ở đơn vị và định hướng hành động đúng đắn; hình thành niềm tin, lý tưởng và nhân cách người chính trị viên. Đó là cơ sở để họ hoàn thành tốt nhiệm vụ của mình góp phần vào xây dựng quân đội vững mạnh về chính trị. Hồ Chí Minh đánh giá rất cao ảnh hưởng của chính trị viên đến bộ đội “Người chính trị viên tốt, thì bộ đội ấy tốt. Người chính trị viên không làm tròn nhiệm vụ, thì bộ đội ấy không tốt” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 484).

Chính vì thế, các chủ thể của quá trình giáo dục lý luận chính trị cần nhận thức rõ sự cần thiết phải nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên làm cơ sở phát huy vai trò, trách nhiệm trong lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện hiệu quả hoạt động này. Đó không những là trách nhiệm mà là nghĩa vụ của các chủ thể đối với nhiệm vụ xây dựng quân đội vững mạnh về chính trị.

Hai là, giáo dục lý luận chính trị cần chú ý đến giải quyết mối quan hệ giữa lý luận và thực tiễn trong xác định nội dung, phương pháp giáo dục lý luận chính trị.

Khi xác định nội dung, phương pháp trong giáo dục lý luận chính trị cho đội ngũ chính trị viên trong Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay cần giải quyết tốt mối quan hệ giữa lý luận và thực tiễn. Làm được điều đó sẽ giúp cho việc xác định nội dung, phương pháp tránh rơi vào khô khan, giáo điều, chủ nghĩa kinh nghiệm, hữu khuynh, tả khuynh.

Đối với nội dung giáo dục lý luận chính trị: đổi mới nội dung giáo dục lý luận chính trị “cần hết sức chú trọng thường xuyên tăng cường giáo dục chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, về truyền thống văn hóa dân tộc, bản chất giai cấp của quân đội; về đối tượng, đối tác trong tình hình mới” (Nguyễn Phú Trọng, 2022: 445). Bảo đảm truyền thụ đầy đủ, sâu sắc bản chất khoa học, cách mạng, nội dung cốt lõi của nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối quan điểm, chính sách của Đảng, nhiệm vụ quân đội, kinh nghiệm hoạt động cách mạng của các nước... Bên cạnh đó, cần tăng cường phần nội dung về tình hình, nhiệm vụ cụ thể của từng đơn vị, trong từng giai đoạn; tăng phần kiến thức về kỹ năng giải quyết các vấn đề thực tế trong lĩnh vực công tác đảng, công tác chính trị; sự phát triển của nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, các vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội của Việt Nam qua hơn 30 năm đổi mới; sự chống phá tinh vi của các thế lực thù địch trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội gắn với địa bàn đơn vị đóng quân.

Sắp xếp kế hoạch học tập, nội dung học cần bảo đảm logic, khoa học, tránh trùng lặp “phải cho khéo, phải cho mạch lạc với nhau, mà không xung đột với nhau”; nội dung chương trình phải từ thấp đến cao, từ đơn giản đến phức tạp, dễ đến khó; nội dung cần cập nhật, bổ sung thường xuyên tập trung vào các vấn đề chính trị; quân sự quốc phòng, âm mưu thủ đoạn của kẻ thù; những hình thái chiến tranh kiểu mới, những thách thức an ninh phi truyền thống; những tác động đối với xây dựng quân đội vững mạnh về chính trị; các văn bản, nghị quyết, chỉ thị của tổ chức Đảng các cấp, các nội dung tổng kết lý luận và thực tiễn về nhiệm vụ quốc phòng an ninh, các lĩnh vực của đời sống xã hội. Bên cạnh đó, quá trình giáo dục lý luận chính trị cần truyền tải cho chính trị viên những vấn đề nảy sinh từ thực tiễn đang cần được nghiên cứu làm sáng tỏ, đặc biệt là tư duy của Đảng về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay. Thực hiện tốt quan điểm của Đảng: “Đổi mới nội dung, chương trình, phương pháp giáo dục lý luận chính trị theo hướng khoa học, sáng tạo, hiện đại và gắn lý luận với thực tiễn” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021: 236). Hơn thế nữa, cần coi trọng giáo dục đạo đức cách mạng cho đội ngũ chính trị viên, đặc biệt là những giá trị đạo đức mới trong giai đoạn hội nhập kinh tế quốc tế; hệ giá trị cốt lõi của người Việt Nam trong tình hình mới; tinh thần hết lòng, hết sức vì sự nghiệp cách mạng, phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, vì độc lập dân tộc, tự do, hạnh phúc của đồng bào; đức tính cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, kiên quyết chống chủ nghĩa cá nhân; cùng với đó là giáo dục tinh thần tiên phong gương mẫu, nói đi đôi với làm.

Đối với phương pháp giáo dục: cùng với thành tựu của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, phương pháp giáo dục lý luận chính trị cũng cần được đổi mới theo hướng hiện đại, sáng tạo, phát huy tối đa vai trò của chính trị viên, tận dụng triệt để thành tựu khoa học công nghệ vào trong học tập và giảng dạy. Theo Người, cách giáo dục đúng đắn là: “trong lúc học lý luận, phải nghiên cứu công việc thực tế, kinh nghiệm thực tế”. Trong cách học tập, phải “lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 312). Đổi mới phương thức tổ chức, phương pháp giảng dạy và học tập cần thực hiện tốt Quy định số 57-QĐ/TW Hà Nội ngày 08/02/2022 của Ban Chấp hành Trung ương về đối tượng, tiêu chuẩn và phân cấp đào tạo lý luận chính trị; khắc phục tình trạng mở lớp quá đông, mở lớp đại trà, cần áp dụng nhiều hình thức và biện pháp tổ chức linh hoạt tùy theo tình hình đơn vị, đặc điểm đối tượng và nhiệm vụ trong từng giai đoạn. Đồng thời, quản lý chặt chẽ chất lượng dạy và học bằng cách tăng cường kiểm tra, đánh giá kết quả học tập gắn với chức trách nhiệm vụ được giao, gắn với giai đoạn và yêu cầu phát triển quân đội; phương pháp giảng dạy cần hướng đến phát huy tính sáng tạo, tư duy độc lập của người chính trị viên,

tránh lối học vẹt, “học tủ, học gạo”; giảm dần độc thoại, tăng tương tác của người học với người dạy trong giờ và ngoài giờ lên lớp; tránh lối dạy áp đặt tri thức, nhồi sọ kiến thức bằng cách tăng cường đối thoại theo hướng mở rộng dân chủ, cởi mở trong trao đổi thông tin, tiếp cận tri thức đa chiều giữa người học và người dạy; hướng dẫn họ tự đọc tài liệu có sự kiểm tra, theo dõi của giảng viên. Từng bước sử dụng các kỹ thuật tiên tiến, hiện đại phù hợp với thực tế vào trong giảng dạy như: máy chiếu, máy tính, biểu mẫu, thống kê, video, clip... nhằm tăng tính trực quan sinh động, giúp người học dễ nhớ, dễ tiếp thu, kích thích tư duy sáng tạo của người học.

Đổi mới phương pháp cần hướng đến phát huy tối đa vai trò nêu gương của người cán bộ giảng dạy. Việc lựa chọn người giáo viên giảng dạy lý luận chính trị ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng học tập của người chính trị viên. Họ phải là những người vừa có tài, vừa có đức, vừa có lý luận, vừa có thực tiễn, vừa có phẩm chất vừa có năng lực giảng dạy. Việc nêu gương của người dạy không những về chuyên môn, phương pháp tác phong công tác mà còn nêu gương về phẩm chất đạo đức, lối sống. Về chuyên môn họ thật sự là những người có nền tảng lý luận và vốn thực tiễn phong phú, để kiểm nghiệm lý luận và nâng nhận thức lý luận lên tầm cao mới. Họ phải có niềm tin vững chắc vào chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, vào chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội của nước ta, từ đó truyền cảm hứng, niềm tin cho người học. Phải nắm vững và hiểu sâu sắc chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối của Đảng để quá trình lên lớp mới thuyết phục người học, không rơi vào kinh nghiệm hay giáo điều trong truyền thụ tri thức. Về phương pháp tác phong trong quá trình lên lớp bảo đảm tính mô phạm cao, bảo đảm tính khoa học, logic, văn phong diễn đạt dễ hiểu; họ phải biết phát hiện những vấn đề của người học để kích thích sự ham học, tính tích cực trong tiếp nhận kiến thức của bài học. Cùng với đó, người giảng viên cần cần biết định hướng tư tưởng, nhận thức và hành động cho học viên trên cương vị chức trách được giao. Gương mẫu về phẩm chất đạo đức lối sống sẽ giúp cho những kiến thức mà người dạy truyền thụ mang tính thuyết phục hơn, hiệu quả hơn. Một trong những đặc điểm của quá trình giáo dục lý luận chính trị trong quân đội nhân dân Việt Nam là ngoài quá trình tương tác khi giảng bài trên lớp người cán bộ giảng dạy và người học thường xuyên tiếp xúc, quan hệ với nhau trong các mặt công tác khác, trong mối quan hệ đó họ không còn là quan hệ người dạy - người học mà đó là quan hệ đồng chí, đồng đội, cấp trên cấp dưới. Chính vì thế, tính nêu gương của người dạy cả về chuyên môn, về phương pháp và phẩm chất đạo đức lối sống ảnh hưởng đến tâm lý, tâm thế tiếp thu những tri thức của người học. Như vậy, để nâng cao chất lượng giáo dục chính trị cho chính trị viên cần coi trọng phương pháp nêu gương của cán bộ giảng dạy.

Ba là, trong giáo dục lý luận chính trị cần phát huy tính tích cực tự giác của chính trị viên.

Đây là giải pháp xét đến cùng quy định hiệu quả của quá trình giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên. Theo Hồ Chí Minh, quá trình giáo dục xét đến cùng là nhằm khơi dậy và phát huy sự tự giáo dục của người học. Hay nói cách khác, toàn bộ quá trình giáo dục, bồi dưỡng lý luận chính trị chỉ đạt hiệu quả khi bản thân người chính trị viên tiếp nhận, chuyển hóa những yếu tố khách quan thành động lực bên trong của họ. Cho nên, cần phát huy tính tích cực, tự giác hay tự giáo dục của người chính trị viên nhằm biến quá trình giáo dục thành quá trình tự giáo dục.

Để phát huy tính tích cực, tự giác của người chính trị viên để nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị cho họ cần làm tốt một số nội dung sau:

Thứ nhất, người chính trị viên phải nhận thức sâu sắc vị trí, vai trò của bản thân họ đối với nâng cao chất lượng hoạt động giáo dục lý luận chính trị. Trên cơ sở đó thì người chính trị viên mới có hành động đúng trong nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị cho bản thân họ. Quá trình giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên không thể đạt kết quả nếu bản thân họ không có ý thức nỗ lực học tập, tiếp thu tri thức, biến tri thức nhân loại thành tri thức bản thân. Bởi vì, những tri thức họ được trang bị khi lên lớp chỉ như một “hạt nhân bé nhỏ” đòi hỏi bản thân họ phải “tiếp tục săn sóc, vun xới, làm cho hạt nhân ấy mọc thành cây và dần dần nở hoa, kết quả” (Hồ Chí Minh, 2011, t.10: 377). Cho nên “còn sống thì còn phải học” (Hồ Chí Minh, 2011, t.15: 113), “Không học thì không theo kịp, công việc nó sẽ gạt mình ra phía sau” (Hồ Chí Minh, 2011, t.13: 273).

Thứ hai, cấp ủy, chỉ huy các cấp cần giáo dục động cơ học tập lý luận chính trị, hướng dẫn xác định nội dung, kế hoạch, phương pháp tự học tập của chính trị viên. Cấp ủy, chỉ huy các cấp cần giáo dục cho người chính trị viên động cơ học tập, đó là học để phụng sự Tổ quốc, phụng sự Nhân dân, phụng sự giai cấp; chứ không phải học để lấy danh, học để trang sức, học để làm quan cách mạng. Khi người chính trị viên có được động cơ học tập đúng đắn họ mới tự nguyện tự, tự giác hoàn thành kế hoạch học tập, nêu cao tinh thần vượt khó trong tự học nâng cao trình độ bản thân. Tri thức nhân loại là vô cùng, vô tận, phong phú và đa dạng luôn vận động và phát triển không ngừng cho nên người lãnh đạo, chỉ huy, tổ chức đảng cần định hướng những nội dung tự học tập, tự nghiên cứu thiết thực phục vụ cho quá trình thực hiện nhiệm vụ ở đơn vị. Trên cơ sở đó, căn cứ vào tình hình thực tiễn của đơn vị, yêu cầu của cấp trên, yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ quân đội tình hình mới, trình độ, năng lực của bản thân, chính trị viên tự vạch ra nội dung, kế hoạch học tập, nghiên cứu và kiên trì và quyết tâm thực hiện kế hoạch đã xây dựng. Yêu cầu xây dựng kế hoạch tự học bảo đảm khoa học, logic, khả thi và sát với trình độ bản thân, phù hợp điều kiện thực tế. Về phương pháp học tập, tránh lối học thuộc lòng từng câu chữ, hiểu một cách máy móc lý luận Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ trương, đường lối của Đảng; phải nêu cao tinh thần học tập ở mọi lúc, mọi nơi, mọi hoàn cảnh. Học ở cấp trên, học cấp dưới, học đồng chí đồng đội, và học ở nhân dân. Phải biết tận dụng tối đa ưu thế của công nghệ thông tin, thành quả của khoa học công nghệ trong giai đoạn hiện nay để nâng cao chất lượng tự học của bản thân.

Thứ ba, cần phải tạo môi trường cho người chính trị viên phát huy tính tích cực, sáng tạo của họ trong học tập lý luận chính trị. Cấp ủy, người chỉ huy các cấp cần tạo điều kiện về thời gian; đầu tư vật chất, trang thiết bị phục vụ cho hoạt động giảng dạy và học tập lý luận chính trị phù hợp với tình hình thực tiễn ở đơn vị. Đồng thời, đơn vị cần có các cơ chế, chính sách động viên, khuyến khích, biểu dương, khen thưởng cán bộ nói chung, chính trị viên nói riêng có kết quả tốt, phương pháp hay trong tự học tập, tự nghiên cứu nâng cao trình độ lý luận chính trị. Bên cạnh đó, cần tổ chức tốt các phong trào tự học, tự rèn luyện, các hội thi, hội thao giảng dạy lý luận chính trị và học tập lý luận chính trị nhằm tạo bầu không khí sôi nổi, khuyến khích cán bộ, chiến sĩ ở đơn vị tự học tự rèn nâng cao trình độ. Kiên quyết phê bình, lên án, xử lý các trường hợp nhận thức lệch lạc, không đúng, lười học lý luận chính trị ảnh hưởng đến chất lượng thực hiện nhiệm vụ của đơn vị.

4. Kết luận

Hồ Chí Minh đã để lại cho cách mạng Việt Nam di sản to lớn về giáo dục, trong đó có giáo dục lý luận chính trị cho cán bộ, đảng viên. Trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, tư tưởng về giáo dục nói chung và giáo dục lý luận chính trị luôn có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc; có tính bao quát, sâu xa, thiết thực. Đây không chỉ là cơ sở lý luận cho việc xác định chiến lược đào tạo con người, chủ trương, đường lối chỉ đạo phát triển nền giáo dục Việt Nam của Đảng ta qua các thời kỳ cách mạng, mà còn là những bài học, những kinh nghiệm thực tiễn giáo dục hết sức sinh động, thiết thực và hiệu quả đối với công tác giáo dục lý luận chính trị hiện nay. Tư tưởng của Người về giáo dục lý luận chính trị là kim chỉ nam chỉ đạo hoạt động giáo dục lý luận chính trị cho chính trị viên trong Quân đội nhân dân Việt Nam, đáp ứng yêu cầu xây dựng Quân đội vững mạnh về chính trị trong tình hình mới.

Tài liệu tham khảo

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. t.2. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Hồ Chí Minh toàn tập. 2011. t.1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Nguyễn Phú Trọng. (2022). *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.